

Sosiaalilainsäädännön täysremontti on jännitteinen kokonaisuus

Sosiaalihuoltoon on suunnitteilla täysremontti, jonka myötä sosiaalitoimen kenttä odottaa saavansa selkeän ja vahvan sosiaalihuoltolain. Ensisijaiset etuudet ja palvelut olisi saatava riittävántasoisiksi ja ihmiset kaiken keskiöön. Samalla kuitenkin muistutetaan, että käytettävissä olevat resurssit on huomioitava. Perinteinen keskustelu kuntien itsemääräämisoikeudesta, kansalaisten subjektiivisista oikeuksista sekä julkisen vastuun rajoista nousee toistuvasti esiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama sosiaalihuollon uudistamistyöryhmä antoi kesäkuussa väliraporttinsa, jossa se painotti tarvetta kaikkien sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuuteen kuuluvien lakien arviointiin ja sen perusteella toteutettaviin muutoksiin. Työsarka on siis mittava, ja siksi siinä on tarkoitus edetä asteittain: ensin valmistellaan uusi sosiaalihuoltolaki, toisessa vaiheessa tarkistetaan sosiaalihuoltoa ohjaavien erityislakien sisältö ja kolmantena kokonaisuutena sosiaalihuollon rajapintojen sääntely.

Työryhmä haluaa pitää kiinni universaalista sosiaalihuollon järjestelmästä, mutta korostaa erityisesti heikossa asemassa olevien oikeuksien turvaamista. Jännite universalistisen sekä tarveharkintaa ja kohdentamista painottavan ajattelun välillä on väistämätön: toisaalta ollaan luomassa lainsäädäntöä, joka takaa yhtäläiset etuudet ja oikeudet kaikille, toisaalta halutaan turvata tiettyjen erityisryhmien hyvinvointi.

Tätä jännitettä heijastelee myös kysymys siitä, miten eri ikäryhmien palvelutarpeisiin tulisi jatkossa vastata. Vaikka uudistamisen lähtökohtana on yleinen sosiaalihuoltolaki, valmistellaan samaan aikaan myös erillistä "ikälakia" vanhuspalveluista. Pelkästään ikääntyneitä koskevaa erillislakia on kuitenkin pidetty ongelmallisena: vaarana on, että laki asettaa toimintakyvyltään rajoittuneet henkilöt epätasa-arvoiseen asemaan heidän iästään riippuen.

Uudesta sosiaalihuoltolaista on tarkoitus tehdä mahdollisimman puhdas sisältölaki. Sen ulkopuolelle jäänevät monet tärkeät asiat kuten vastuu palvelujen järjestämisestä, rahoitus, valvonta, kilpailutus ja henkilöstökysymykset. Näiden asioiden katsotaan kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon valmisteilla olevaan "järjestämislakiin". Sosiaali- ja terveydenhuoltoa pyritään tarkastelemaan yhdessä, mutta toisaalta sosiaalisen näkökulma olisi saatava vahvasti näkyviin. Sosiaalihuollon uudistustarpeen taustalla ovat terveydenhuollon lainsäädännön uudistaminen sekä kunta- ja palvelurakennemuutos, jonka myötä sosiaalihuolto on paikoin pahasti pirstoutunut. Uudistamisen alkuasetelmat ovat siis haastavat: kaikki muuttuu, mutta uudistukset etenevät käytännössä eri reittejä ja eriaikaisesti. Koordinoidun lainsäädäntökokonaisuuden saavuttaminen tulee olemaan vaikea tehtävä.

Uudistamistyöryhmän väliraportista annetuissa lausunnoissa korostettiin sosiaalihuollon näkemistä sosiaalisena investointina: ehkäisevä työ tulisi kirjata lainsäädäntöön nykyistä konkreettisemmin ja velvoittavammin siten, että siihen myös osoitetaan keinoja ja resursseja. Kokonaisvaltaisuutta korostettiin: lainsäädännön tulisi vahvistaa sosiaalihuollon yhteistyötä ja rakenteita paitsi terveydenhuollon kanssa, myös suhteessa asumiseen, työpolitiikkaan, opetukseen, nuorisotyöhön ja

yksityiseen palvelutuotantoon. Väliraportti sai kritiikkiä mm. järjestämisenäkökulman sivuuttamisesta ja lainsäädäntöhankkeiden (terveydenhuoltolaki, "ikälaki", "järjestämislaki" jne.) eriaikaisuudesta. Jatkovalmistelussa huomiota haluttiin kiinnittää mm. kilpailutukseen liittyviin kysymyksiin sekä siihen, ettei lisääntyvä valinnanvapaus saa johtaa eriarvoisuuteen.

Uudistamistyöryhmä jatkaa syksyllä 2010 työtään jakautumalla kolmen alatyöryhmään, jotka pohtivat hyvinvoinnin edistämistä, sosiaalityön kehittämistä sekä tarvittavia säädöksiä palvelutarpeen arvioinnista sekä palvelu- tai hoivatakuusta. Ehdotuksen uudesta sosiaalihuoltolaista tulee olla valmis vuoden 2011 lopussa.

Elina Palola
erikoistutkija
Politiikan seuranta- ja vaikuttavuusyksikkö
etunimi.sukunimi@thl.fi